

Asia: KAA 5/2024 vp Turkistarhaus historiaan — Oikeudenmukainen siirtymä turkistarhattomaan Suomeen

Kiitämme kuulemispyynnöstä.

Taloustutkimuksen toteuttaman kyselyn mukaan 83 % suomalaista ei hyväksy nykymuotoista turkistarhausta, ja valtaosa suomalaisista haluaisi kieltää tarhauksen kokonaan.

SEY Suomen eläinsuojelu puoltaa kansalaisaloitteen tavoitetta turkistarhauksen kieltämiseksi. Samalla ehdotamme, että kiello tehdään suoraan eduskunnan toimesta poistamalla turkistarhauksessa pidettävät eläinlajit Lain eläintenhyvinvoinnista 693/2023 Liitteen 1 listalta. Poistettavia lajeja olisivat näin ollen minkki (Neovison vison), hilleri (Mustela putorius), soopeli (Martes zibellina), supikoira (Nyctereutes procyonoides), kettu (Vulpes vulpes) ja naali (Vulpes lagopus) sekä näiden risteymät.

Laki eläinten hyvinvoinnista 693/2023 ja Liite 1

Eduskunta sai viime kaudella yli kymmenen vuotta valmisteilla olleen lain eläinten hyvinvoinnista hyväksyttyä, ja se tuli voimaan tämän vuoden alusta. Lakiuudistus koettiin tarpeelliseksi yli puoluerajojen, ja nyt olisi pidettävä huoli siitä, että lakia myös noudatetaan käytännössä mukaan lukien se, että valtioneuvoston asetukset tehdään lain mukaisiksi.

Lain 8 §:

Tuotantoeläimenä, seura- ja harrastuseläimenä, sirkuseläimenä ja kiertävässä eläinnäyttelyssä saa pitää vain sellaisia eläimiä ja eläinlajeja, joiden pito voidaan saatavilla olevan tieteellisen tiedon ja käytännön kokemuksen perusteella järjestää niin, että:

- 1) eläimillä on mahdollisuus toteuttaa liikkumiseen, lepoon, kehon huoltoon, ravinnon etsintään ja muuhun vastaavaan toimintaan sekä sosiaalisiin suhteisiin liittyviä olennaisia käyttäytymistarpeitaan;*
- 2) eläinten fysiologiset tarpeet voidaan tyydyttää;*
- 3) eläimille voidaan järjestää asianmukaiset pitopaikat; ja*
- 4) eläinten sairastuessa tai vahingoittuessa niille voidaan antaa asianmukaista hoitoa.*

Tuotantoeläiminä, sirkuseläiminä tai kiertävissä eläinnäyttelyissä ei saa pitää muita kuin liitteessä 1 olevissa listoissa lueteltuja eläinlajeja.

Toteamme, että turkistarhauksessa pidettävien lajien kohdalla edellä mainitut edellytykset eivät toteudu nykymuotoisessa turkistarhauksessa.

Eläinten hyvinvointi turkistarhoilla on liian heikkoa

Turkistarhaus on epäeettinen elinkeino, jossa eläinten hyvinvointi ei toteudu edes lainsäädäntöön kirjattujen vähimmäisvaatimusten osalta. Turkiseläimiä kasvatetaan tarhoilla pelkistetyissä verkkopohjaisissa häkeissä, joissa esimerkiksi minkillä on käytössään 0,255 m² yksilöä kohden ja ketulla 0,8 m². Eläimillä ei ole näissä olosuhteissa pienintäkään mahdollisuutta toteuttaa olennaisia lajityypillisiä käyttäytymistarpeitaan, joihin kuuluu minkeillä muun muassa laajoilla alueilla liikkuminen, ympäristön tutkiminen ja uiminen ja ketuilla kaivaminen, ympäristön tutkiminen ja korkeat myyrähypyt.

Olennaisten käyttäytymistarpeiden estyminen aiheuttaa eläimille merkittävää hyvinvoinnin heikkenemistä, mikä näkyy eläimissä eri tavoin. Esimerkiksi minkkitarhoilla todettavat häiriökäyttäytymisen muodot, kuten stereotyyppinen käyttäytyminen ja itsensä vahingoittaminen, kertovat siitä, että eläimet eivät pysty sopeutumaan elinolosuhteisiinsa. Koira-eläimillä esiintyy muun muassa apatiaa, stereotyyppistä käyttäytymistä ja itsensä vahingoittamista turkistarhoilla.

Supikoiran lajinomaisiin tarpeisiin kuuluu muun muassa talviuni ja elinikäinen parin muodostus (monogamia). On hyvin todennäköistä, että näidenkin käyttäytymismuotojen estyminen aiheuttaa eläimille merkittävää kärsimystä, vaikka asiaa ei ole juuri tällä eläinlajilla tutkittu. Esimerkiksi toista monogamista eläinlajia, preeriamyyrää, käytetään eläinkokeissa ihmisten masennuksen mallina estämällä eläimiä olemasta yhdessä.

Vuoden 2024 alusta voimaan tullut laki eläinten hyvinvoinnista edellyttää sitä, että eläimillä on mahdollisuus toteuttaa olennaisia käyttäytymistarpeitaan. Nykymuotoinen turkistarhaus tulisikin katsoa lain vastaiseksi.

Welfur ja sertifikaatit eivät tarkoita eläinten hyvinvointia

Turkistarhausta on pyritty viherpesemään muun muassa sertifikaatein. Turkistarhoilla käytettyä sertifikaattia on kuitenkin kritisoitu laajalti hyvästä syystä. Turkisalan sertifikaatti ei ole hyvinvointimerkki, eikä se tuo eläimille helpotusta niiden elämään pienessä pelkistetyssä verkkohäkissä. Sertifioinnissa on nykyisin osana ns. Welfur-auditointi. Tämä tarkoittaa sitä, että pienissä, pelkistetyissä verkkohäkeissä elävien eläinten hyvinvointia ja olosuhteita verrataan keskenään toisiinsa. Vertailua ei tehdä todellisuudessa hyvinvoiviin eläimiin. Parhaatkaan pisteet Welfur-auditoinnilla eivät merkitse sitä, että eläimen elämänlaatu olisi edes kelvollista.

Suomen Eläinlääkäriliitto puoltaa turkistarhauksen kieltoa

Muun muassa Suomen Eläinlääkäriliitto on syksyllä 2023 tehnyt kannanoton koskien turkistarhausta. Liitto korostaa lausunnossaan, että turkistarhaus aiheuttaa eläimille vakavia hyvinvointiongelmia ja on vastoin eläinten hyvinvointilain (693/2023) tarkoitusta. Lisäksi Eläinlääkäriliitto toteaa lausunnossaan mm. seuraavaa: ”Sen ohella, että nykymuotoinen turkistarhaus aiheuttaa kärsimystä turkiseläimille, seuraa siitä ympäristöongelmia ja vakavia terveydellisiä riskejä. Turkistarhoille levinneen lintuinfluenssa-viruksen uhkana on viruksen muuntuminen ja siirtyminen ihmiseen.”

Turkistarhaus on uhka ihmisten terveydelle

Turkistarhaus muodostaa vakavan uhan ihmisten terveydelle. Petoeläimien pitäminen ahtaasti vieri vieressä pienissä tiloissa luo otolliset olosuhteet taudinaiheuttajien lisääntymiselle, leviämiselle ja useiden taudinaiheuttajien muuntumiselle. Ruokavirasto on myös todennut, että turkiseläinten kasvatusympäristö on hyvin avoin ja tarhat sijaitsevat usein samoilla alueella lähellä toisiaan, mikä mahdollistaa ilmajälitteisesti tarttuvien tautien siirtymisen tarhojen välillä. Lisäksi lihansyöjinä turkiseläinten rehu sisältää eläimistä saatavia raaka-aineita, joissa voi olla zoonoottisia taudinaiheuttajia. Yli puolet kettuja tai supikoiria kasvattavista tarhoista käyttää niin sanottua lajinsisäistä ruokintaa eli syöttää eläimille niiden kuolleita lajitovereita sisältävää rehua.

Turkiseläimissä esiintyviin tauteihin on suhtauduttava vakavasti, koska tauti voi niissä muuntua ihmisiin helpommin tarttuvaksi. Vaara on, että taudinaiheuttajat muuttuvat turkistarhojen eläimissä myös ihmisten välillä tarttuviksi. Minkkien kohdalla tämä riski on erityisen suuri minkin ja ihmisen hengitysteiden yhtäläisyyksien takia. Tämä voi tehdä niistä sekoitusalueen eri viruksille mahdollista virusten muuntumisen. SARS-Cov-2 eli koronaviruksen kohdalla riski realisoitui ja virusta todettiin tarhatuissa minkeissä useassa maassa Euroopan alueella, esimerkiksi Hollannissa, Tanskassa ja Ruotsissa. Suomessa puolestaan minkeissä ja ketuissa havaittiin lintuinfluenssaa, joka levisi tarhojen otollisissa olosuhteissa nopeasti. On hyvin mahdollista, että seuraavia pandemioita lähtee leviämään turkistarhoilta, ja terveysviranomaiset ovatkin tuoneet esille huolestuneisuutena asiasta sekä Suomessa, että kansainvälisesti. Pandemioiden aiheuttamat taloudelliset vaikutukset ja inhimillinen kärsimys ovat valtavia, eikä niiden kaikkia vaikutuksia pystytä edes mittaamaan.

Vuonna 2020 toteutettujen asiantuntijahaastattelujen perusteella tarhoilla tautisuojaus taso vaihteli, ja varsinkin sisäisen tautisuojaus taso oli heikko (Ruokavirasto, riskinarvioinnin yksikkö, 2020).

Turkistarhaus aiheuttaa ympäristöhaittoja

Turkiseläinten tarhaukseen liittyy myös lukuisia ympäristöhaittoja. Turkiksia markkinoidaan ympäristöystävällisenä luonnonmateriaalina, mutta tosiasiaa niiden tuotannon hiilijalanjälki on jopa viisinkertainen keinomateriaalivaatteisiin verrattuna (Silvenius ym. 2011). Turkis on keinomateriaalia epäekologisempi myös sen elinkaaren suhteutettuna. Suomessa tarhattavien yli miljoonan turkiseläimen ulosteet myös aikaansaavat vuosittain

merkittävät typpi- ja fosforipäästöt, joilla on vesistöihin rehevöittävä vaikutus etenkin paikallisesti turkistarhauksen ollessa hyvin keskittynyttä. Vuonna 2011 turkisteollisuuden ammoniakkipäästöjen arvioitiin vastaavan 7 % Suomen maatalouden ammoniakkipäästöistä (Silvenius ym. 2011). Turkis ei ole luonnollisesti hajoava tuote, sillä kaupallisesti myytävien turkisten nahka on yleensä parkittu kromilla tai muilla synteettisillä aineilla, jotka estävät niiden hajoamisen ja saastuttavat ympäristöä. Näin ollen markkinoilla olevat turkikset ovat pikemminkin ongelmajätettä, joita ei saisi missään nimessä laittaa käytön jälkeen sekajätteeseen.

Turkistarhauksen talousluvut heikkenevät jatkuvasti

Turkistarhaus alana painii jatkuvien talousvaikeuksien kanssa, ja alan jatkuminen on viime vuosina mahdollistettu pitkälti mittavien valtion tukien ja korvauksien kautta, joista ala on paikoin saanut paremmin tuloja kuin nahkoja myymällä. Kauppalehden mukaan vuonna 2022 turkistarhaus oli yksi huonoiten tuottavia aloja Suomessa, sillä jopa 60 % sen piirissä toimivista yrityksistä teki tappiota (Kauppalehti 2023). Turkistarhauksen työllistävyys onkin vähentynyt kymmenen viime vuoden aikana hyvin merkittävästi. Vuonna 2013 ala raportoi turkiskasvatuksen työllistävän 1 964 henkilötyövuotta, vuonna 2020 vastaava luku oli enää vain 956 henkilötyövuotta ja vuonna 2023 vain 433 henkilötyövuotta. Turkistarhauksen kieltö nyt vähentäisi työllistävyyttä siis merkittävästi vähemmän kuin se on viime vuosina vähentynyt jo itsestään.

Myös turkistuotannon vientiluvut ovat laskeneet valtavasti viime vuosina. Alan yritysten maksamat yhteisöverot vaihtelevat paikallisesti paljonkin, mutta ovat pääasiassa melko pieniä. Toisaalta alalle myönnettiin korvauksia yli 50 miljoonaa euroa lintuinfluenssan vuoksi

lopetetuista eläimistä, vaikka lainsäädäntö edellytti turkistarhaajia huolehtimaan haittaeläinten torjunnasta jo tuolloin. Korona-aikana turkisalalle maksettiin tukia liki 33 miljoonaa euroa (HS 2024).

Turkisala hiipuu myös muualla

Euroopassa turkisala hiipuu yhä useamman valtion luovuttua epäeettisestä ja laskusuunnassa olevasta toiminnasta. Turkistutannon vähentyminen Euroopassa ei ole johtanut alan kasvuun Euroopan ulkopuolella, vaan laskusuunta on selkeä ja maailmanlaajuinen. Yhä useampi maailmalla tunnettu muotitalo on luopunut turkisten käytöstä eettisistä syistä ja kuluttajien tahdon vuoksi.

EU:ssa tehty kansalaisaloite turkistarhauksen kieltämiseksi sai reilusti yli vaadittavan määrän allekirjoituksia ja eteni käsittelyyn. EU-komissio harkitsee näin ollen turkistarhauksen kieltämistä koko EU-alueella. Komissio antaa vastauksena vuoden 2026 keväällä. Mikäli komissio päätyisi sallimaan turkistarhauksen jatkumisen, on kuitenkin todennäköistä, että tuotantoeläinten – ja samalla turkiseläinten - häkkikasvatus kielletään: komissio on jo luvannut esittää tuotantoeläinten kohdalla häkkikasvatuskieltoa, ja olisi hyvin vaikeasti perusteltavissa, että turkiseläinten kohdalla asiassa tehtäisi poikkeus. Häkkikasvatuskielto johtaisi käytännössä turkistarhauksen kieltoon.

Turkistarhausalan hallittu lopettaminen olisi kaikkien etu

Turkistarhauksen loppu on edessä. Myös osa alan harjoittajista on toivonut tukea toiminnan lopettamiseen. Tuettu turkistarhauksen lopettaminen olisi todennäköisesti kaikkien etu, sillä näin minimoitaisi myös pandemiariskit: loppuun palaneet ja epämotivoituneet tarhaajat eivät todennäköisimmin edes pysty huolehtimaan asiallisesta tautisuojauksesta.

Mallia tuettuun lopettamiseen voi ottaa muista turkistarhauksesta luopuneista maista. Yksi malli voisi olla myös Etelä-Korean parhaillaan toteuttama koiranlihafarmien kielto: kielto tehdään lyhyellä siirtymäajalla, ja valtio kompensoi tarhaajille koirista tietyn rahasumman. Summa on sitä suurempi, mitä aiemmin tarhaaja luopuu toiminnasta. Koiranlihafarmeja on Etelä-Koreassa enemmän kuin Suomessa turkistarhoja, ja alalla on maassa hyvin pitkät perinteet.

Kaikkein huonoin vaihtoehto kaikkien osapuolien näkökulmasta olisi nyt investoida uusiin marginaalisesti parempiin häkkeihin ja tukea sitä verovaroin. Vastaava virhe tehtiin häkkikanaloiden kohdalla EU:n kieltäessä perinteiset kanahäkit. Tuolloin investointeja tehtiin varusteltuihin häkkeihin lattiakasvatuksen sijaan, mutta muutaman vuoden kuluttua oli selvää, että oli tehty kallis virhe.

Turkistarhaus on mahdollista kieltää perustuslain sitä estämättä

Perustuslakivaliokunta on linjannut vuonna 2013, että turkistarhaus voidaan kieltää Suomessa lainsäädännöllä perustuslain sitä estämättä. Valiokunta toteaa elinkeinovapaudesta lausunnossaan mm. seuraavaa:

”Perusoikeuksien rajoitusten hyväksyttävyyksivaatimus edellyttää, että rajoittamisen tulee olla painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa. Hyväksyttävyyksivaatimuksen arvioimisen kannalta merkityksellistä on, että perustuslakivaliokunta on äskettäin koe-eläintoiminnan yhteydessä katsonut eläinten hyvinvoinnin edistämisen olevan epäilemättä yhteiskunnallisesti hyväksyttävä ja erittäin painava peruste muun muassa elinkeinovapauden ja omaisuuden suojan rajoittamiseen.”

ja että:

”Perustuslaista ei valiokunnan mielestä sinänsä johdu estettä kieltää turkistarhausta, jos eduskunnan enemmistö pitäisi sitä luonteeltaan epäeettisenä toimintana ja ehdotus muutoin täyttäisi perustuslain vaatimukset. Tältä kannalta on huomionarvoista, että eräissä Euroopan maissa parlamentti on päätenyt kieltämään turkistarhauksen tai rajoittamaan sitä olennaisesti.”

SEY Suomen eläinsuojelu katsoo, että Suomen tulee alkaa toteuttaa alan hallittua alasajoa ja kohdentaa valtion tukia turkistarhauksen tukemisen sijaan turkistarhauksen lakkauttamiseen ja tarhaajien uudelleentyöllistämiseen.

13.11.2024

Kati White

Toiminnanjohtaja, eläinlääkäri

SEY Suomen eläinsuojelu

Lähteet

HS (2024). Turkistarhauksen hinta veronmaksajille kasvaa.

<https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000010263630.html>

Kauppalehti (2023). Tällainen bisnes on lintuinfluenssan koettelema turkistarhaus Suomessa: 15 konkurssia viime ja tänä vuonna. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/tallainen-bisnes-on-lintuinfluenssan-koettelema-turkistarhaus-suomessa-15-konkurssia-viime-ja-tana-vuonna/9e38e96c-710e-4d6e-b3f0-b2ea5c4aff73>

Perustuslakivaliokunta:

<https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=pevl+18/2013>

Rossow, H., Seppä-Lassila, L., Joutsen, S., Järvelä, T., & Tuominen, P. (2023). Turkistarhojen zoonoosit: riskiprofiili.

https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/yhteisot/riskinarviointi/projektit/ruokaviraston_tutkimuksia_2_2023_turkistarhojen_zoonosit--riskiprofiili.pdf

https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/yhteisot/riskinarviointi/20201130_sarscov2_ja_mink_kitarhat.pdf

Silvenius, F., Koskinen, N., Kurppa, S., Rekilä, T., Sepponen, J., & Hyvärinen, H. (2011). Suomessa tuotetun minkin- ja ketunnahan elinkaariarviointi.

Suomen Eläinlääkäriliitto <https://sell.fi/suomen-elainlaakariliiton-kanta-turkkien-vuoksi-kasvatettavien-elainten-pidosta/>

Vasama, T. (2024). Tutkimus: Supikoirat kantavat erityisen monia lajista toiseen tarttuvia viruksia. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/tiede/art-2000010675666.html>

Zhao, J., Wan, W., Yu, K. et al. (2024). Farmed fur animals harbour viruses with zoonotic spillover potential. Nature (2024). <https://doi.org/10.1038/s41586-024-07901-3>